

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2010/2011

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

II. (regionális) forduló

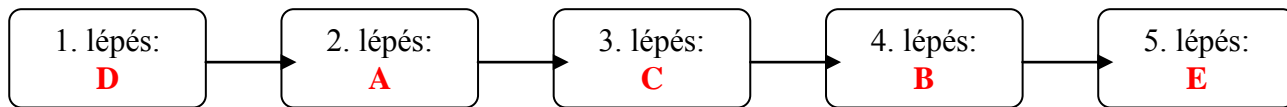
2011. február 18.

MEGOLDÁS

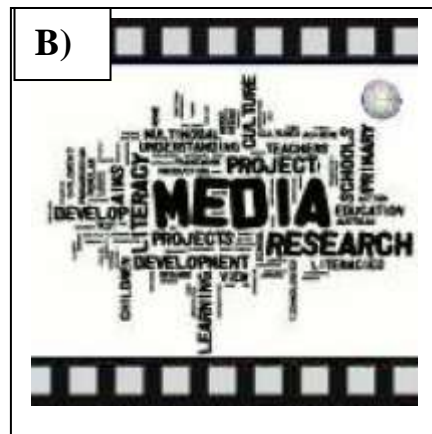
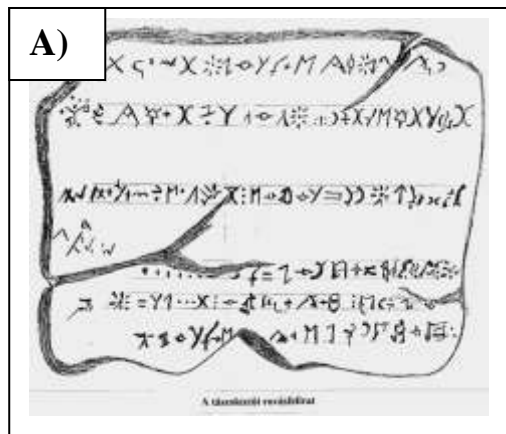
1. feladat

(5 pont)

Sorolja időrendbe a kommunikáció kialakulását és forradalmi újításait szemléltető forrásokat! Írja a betűjeleket az ábrába!

A pontszám nem osztható.

D)
A beszéd kialakulásának voltak előzményei: a hangképzés tulajdonságát az ember elődje magával hozta a biológiai létből. (Erre bizonyíték az is, hogy a főemlősök is birtokában vannak a hangképzés képességének: az etológusok szerint pl. a csimpánzok kb. 30 jelhangot ismernek, s mindegyiknek más-más jelentése van. Más hangot ad a csimpánz, ha éhes, ha örül, ha dühös stb.) Ez az örökölt hangképző képesség fejlődött az idők során úgy, hogy beszédhangok képzésére is alkalmassá váltak a hangképző szervek, s ez később az emberre jellemző, örökletes tulajdonsággá vált. Az örökölt hangskála bővült, majd a tagolatlan hangok összekapcsolásából létrejöttek a szavak, s a nyelv kommunikációs jelrendszeré vált.

2. feladat

(41 pont)

A megoldáshoz az 1. feladat D) szövegéből kell válogatni!

a) Keressen ki és írjon le **három** egyszerű és **egy** összetett szót, amelyeknek szófaja nem toldalékos főnév!

(8)

egyszerű szó: ..... például: **beszéd, ember, nyelv**

összetett szó: ..... példával: **hangskála**

b) **Válassza ki a szövegből a létigék leírásnak megfelelő alakjait!** (3)

jelen idő, többes szám 3. személyű: ..... **vannak**

múlt idő, többes szám 3. személyű: ..... **voltak**

jelen idő, egyes szám 3. személyű: ..... **van**

c) **Írja le szótagolva az alábbi szavakat!** (4)

csimpánzok ..... **csim-pán-zok**

mindegyiknek ..... **mind-e-gyik-nek**

összekapcsolásából ..... **osz-sze-kap-cso-lá-sá-ból**

jelrendszerré ..... **jel-rend-szer-ré**

d) **Másoljon le a szövegből egy-egy szószerkezetet az alábbiak szerint!** (8)

alany-állítmányi: ..... példával: **voltak előzményei, jelentése van**

tárgyas: ..... példával: **jelhangot ismernek, hangot ad**

jelzős: ..... példával: **az ember elődje, örökölt hangskála**

határozós: ..... példával: **magával hozta**

e) **Töltse ki a táblázatot a szövegben található szavakkal!**
Minden cellába írjon belőlük kettőt! (12)

Egyszerű szó			Összetett szó		
Magas hangrendű szavak	Mély hangrendű szavak	Vegyes hangrendű szavak	Magas hangrendű szavak	Mély hangrendű szavak	Vegyes hangrendű szavak
beszéd ember elődje, létből erre, ez, is képességének szerint jelentése éhes, örül, dühös örökölt fejlődött idők képzésére szervek később jellemző örökletes bővült nyelv	tulajdonságát magával hozta az, a, hogy van, vannak más hangot, ad, ha során, úgy alkalmassá vált, váltak tulajdonsággá majd tagolatlan szavak	biológiai bizonyíték birtokában etológusok csimpánz(ok) példával harminc kommunikációs	főemlősök körülbelül mindegyiknek létrejöttek jelrendszerré	hangskála más-más	hangképzés jelhangot beszédhangok

Bármely két táblázatbeli szó elfogadható.

- f) **Állapítsa meg, hogy az alábbi mondatokban félkövéren írt szavak milyen mondatrészek!**
Írja a szavak alá a választ! (6)

A **beszéd** kialakulásának voltak **előzményei**.
birtokos jelző **alany**

A csimpánzok kb. **30 jelhangot** ismernek.
mennyiségjelző **tárgy**

A nyelv **kommunikációs jelrendszerre** vált.
mennyiségjelző **eredményhatározó**

A megoldásonkénti egy-egy pont csak abban az esetben adható, ha a mondatrészt pontosan megnevezte a versenyző.

3. **feladat** (5 pont)

Olvassa el figyelmesen Márai Sándor írását, majd oldja meg a hozzá kapcsolódó feladatokat!

Az ünnepeket nálunk otthon, gyermekkoromban, nemcsak annak rendje és módja szerint ünnepelték meg, hanem kissé túlságosan is, mindent megtévezve és megcukrozva, színesen és gazdagon. Talán ezért félek most már minden ünneptől, melyekre mód és rend nélkül készülök, s végül mindig úgy érzem, keveset adtam, vagy keveset kaptam: az a szívdobogató várakozás, mely minden élmény, igen, az élet alján parázslott, ma sem hunyt ki egészen, s ünnep múltával leverten észlelem, hogy valami nem történt úgy, ahogy kellett volna. S az ajándékot, ezt az egész életet, szeretném visszavinni és becserélni.

- a) **Nevezze meg, milyen mondatrészekkel fejezi ki Márai a gyermekkori ünneplést?** (2)

módhatározó

- b) **Mi jellemzi az író időskori életérzését? Fogalmazza meg három egyszerű mondatban!** (3)

Tartalom lényege: félelem az ünnepek előtt, levertség azok elmúltával. .... (1 pont)

A három egyszerű mondat kerek, egész szöveget alkot (összetett mondatok esetén nem jár pont). .... (1 pont)

Stilisztikailag kifogástalan, nyelvi helyes mondatokat ír..... (1 pont)

A helyesírási hibát jelöltük kell, de pontlevonással nem járt.

4. **feladat** (5 pont)

Soroljon fel öt fogalmat, melyek egy újévi jókívánságban szerepelhetnének!

például: **szerecsse, boldogság, öröm, siker, gazdagság, béke, békesség**

Bármely más jó megoldást is elfogadtunk, ha stilisztikailag megfelelő volt, illetve az alkalomhoz és egy nyelvű szótárral igazolható főnév volt.

5. **feladat** (9 pont)

Mi jellemző rá? Írja a leírások betűjelét a középső oszlop eseményei mellé! (Több is tartozhat egy eseményhez, s van olyan leírás, amelyik egyikre sem igaz.)

- a) Szentelt hamuból (mely az előző évi virágvasárnap barkáinak hamva) keresztet rajzolnak a hívők homlokára.
b) Télbúcsúztató, a tél temetését, a tavasz közeledtét jelzi
c) Latin eredetű férfinév, jelentése: erdei, erdőben élő férfi.
d) A bulik éjszakája és a köszöntések hajnala.
e) Hossza évről-évre változik.

TORKOS CSÜTÖRTÖK	h), i)
SZILVESZTER	c), d)

- f) A három királyok ünnepe.
g) Busójárás, tánc, zene, multság, étel, ital, vigadalom jellemzi.
h) A farsangkor megmaradt ételeket fogyasztották el.
i) Napjainkban az éttermekben kedvezményekkel várják a vendégeket ezen a napon.

HAMVAZÓSZERDA	a)
FARSANG	b), e), g)

6. **feladat** (4 pont)

Mennyire ismeri a farsangi ünnepkörhöz kapcsolódó szokásokat? A felsoroltak közül válasszon ki kettőt, és ismertesse röviden, mit jelentenek!

vízkereszt	keresztény ünnep január 6-án/a karácsonyi ünnepek vége/a keleti keresztény egyházak Jézusnak a Jordán folyóban Keresztelő Szent János által való megkeresztelkedését ünneplik ezen a napon/ nyugati egyházakban három eseményt ünnepelnek: a napkeleti bölcsek (vagy a hagyomány szerint háromkirályok – Gáspár, Menyhért és Boldizsár) látogatását a gyermek Jézusnál/Jézus megkeresztelkedésének emlékére a katolikus templomokban vizet szentelnek, s ebből a hívek hazavihetnek valamennyit. <i>(Bármelyik eseményre utalás elfogadható.)</i>
húshagyókedd	farsang utolsó napja/a húsvétot megelőző böjt kezdete.
farsang farka	farsang utolsó három napja.
lányok vasárnapja	hajadonok, házról házra járva adományokat gyűjtöttek.
asszonyfarsang	rendszerint a farsang utolsó szakaszában csak az asszonyok részvételével tartott a farsang. Ilyenkor a nők korlátlanul ihattak, zenész mellett nótáztak, férfi módra mulattak.
farsangtemetés	téltemetésnek is nevezik. Húshagyókedden szalmabábut vagy koporsót égettek, ezzel jelképesen lezárták a farsangot és a telet.

Kicsit pontatlan meghatározásért 1 pontot adtunk.

7. **feladat** (2 pont)

Mit jelképez farsang idején Konc király, és mit Cibere vajda?

Konc király	a zsíros ételek jelképe
Cibere vajda	a böjt jelképe

(Megküzdöttek egymással, és először Konc király, utána Cibere vajda nyerte a párviadalt)

Ha a zárójelben lévő eseményt írja le, 1 pontot adtunk.

8. **feladat** (7 pont)

Kirakó. Mozaikjaira hullt az interneten a farsang bemutatásáról szóló szöveg. Állapítsa meg a logikus sorrendet! A mondatok alatti négyzetben sorszámozással jelölje a helyes megoldást! (Az első mozaik a helyén van, tehát az 1-es sorszámot kapta.)

<i>A farsang azon kevés népszokásaink egyike, amely életben maradt a múlt században, és életképesnek bizonyul a 21. században is.</i> 01.	Ilyenkor csak az asszonyok részvételével tartott a farsang. 07.	A középkori Magyarországon a farsangot nemesi, polgári és népi kultúrában egyaránt megünnepelték: míg a királyi udvarokban karneválokat tartottak, addig a városokban, falvakban fársángot. 02.
---	---	---

A magyar nyelvben – szemben a legtöbb európai nyelvvel – a farsang szó maradt meg a karnevál helyett. 03.	A párválasztás mellett a farsang lényege a szabályok felrúgása és kigúnyolása, amelyet jól példáz a következmények nélküli bolondozás például asszonyfarsangkor. 06.	A német eredetű fasching szóból származó kifejezés jelentése húshagyókedd, ami az ünnep végére, a húsvétot megelőző böjt kezdetére utal. 04.
Tulajdonképpen a húsvétot megelőző negyven napos böjt előtti féktelen mulatozások időszaka ez. 05.	Legjellemzőbb játék farsang idején a lakodalom és kivégzés humoros előadása, leghíresebb felvonulás pedig a mohácsi busójárás. 08.	

A pontszám nem osztható.

9. feladat

(4 pont)

A farsang a rejtőzködésről, álarc viseléséről is szól. Kinek a szerepébe élné bele magát rövid időre szívesen, és miért? (Lehet filmhős, mesehős, közéleti személyiség stb.)

A rövid fogalmazás kötelező elemei: személy megnevezése és a megfelelő érvelés, indoklás, hogy miért választotta. Ha csak név szerepelt, 1 pontot adunk. Az indoklásra 3 pont adható (nyelvhelyesség, stílus, meggyőző erő).

10. feladat

(10 pont)

Az alábbi mondatok Csokonai Vitéz Mihály Dorottya című vígeposzához kapcsolódnak. Döntse el, igazak vagy hamisak az állítások! A megfelelő szót (igaz/hamis) írja a mondatok után!

- Csokonai 1799-ben írta a Dorottyát. .... **I**
- A cselekmény Budán zajlik, ahová Karnevál hercege is érkezik. .... **H**
- A költő Csokonai is részt vesz a mulatságon, őt Pegazus repítette a helyszínre. .... **I**
- Dorottya olyan öreg, hogy a hamu-t is mamu-nak ejti. .... **I**
- Dorottyán azért gúnyolódnak, mert özvegyen maradt. .... **H**
- Karnevál elrabolja a dámákat. .... **H**
- A dámák még hajtűiket is szablyaként, kardként használták. .... **I**
- Venus istennő megszépíti, megfiatalítja a vén dámákat. .... **I**
- Venus eltörli a farsangot, hogy ne legyen több veszekedés. .... **H**
- Dorottya és Opor végül összeházasodnak. .... **I**

11. feladat

(4 pont)

Karikázza be a ma már ritkán használt szavak jelentését!

a) pártában marad: nem nősül meg / **nem megy férjhez** / özvegy lesz

b) Pegazus: sárkányölő bajnok / mitológiai szárnyas oroszlán / **mitológiai szárnyas ló**

c) *lajstrom*: lista / ostrom / jegyzőkönyv

d) *mátrikula*: vendéglista / anyakönyv / meghívó

12. feladat

(6 pont)

Képzeld el, hogy tudósíthat a Csokonai által megírt farsangi eseményekről! Tömörítse gondolatait öt mondatba! (A helyszín és az időpont megnevezését ne hagyja ki!)

helyszín és időpont pontos megnevezése ..... (1 + 1)
hiteles történetmesélés (tartalomhűség) ..... (2)
koherens, összefüggő mondatok ..... (1)
nyelvhelyesség ..... (1)

13. feladat

(8 pont)

A téli hónapok hangulatáról írt Tóth Árpád és Radnóti Miklós is, akik kedvelték a különös szószervezeteket. Írja körül saját szavaival a kiemelt szószervezetek jelentését! (Teljes mondatokkal válaszoljon!)

a) arccsippentő szél („*Februáriusban alighanem tél lesz, / Még a sóhaja is arccsippentő szél lesz*”):

Hideg, szeles időben kipirosodik az arcunk, mintha megcsípte volna valaki.

b) sűrű sötét („*Későn kel a nap, teli van még / csordultig az ég sűrű sötétel.*”):

Átláthatatlanul sötét, koromsötét van.

c) szürke hideg („*Roppan a jégen a hajnal / lépte a szürke hidegben.*”):

A borús égbolt és a hideg összekapcsolása történt.

d) cserren a veréb („*tollát rázza felé s cserren már a veréb.*”):

A veréb hangját felidéző szókapcsolat.

A nem teljes mondatokkal, de tartalmilag helyesen megadott válaszokra 1-1 pontot adunk. A fentiekől eltérő, de helyes válaszokat is elfogadtuk.

14. feladat

(5 pont)

Írja át prózai szöveggé köznyelvi stílusban Radnóti Miklós Január című versét! (Terjedelme ne haladja meg a három mondatot!)

Január	összefüggő, a mondanivalóval koherens szövegalkotás	(1)
Későn kel a nap, teli van még	a szóképek helyett hétköznapi kifejezések (pl.: „sűrű sötét” helyett: nagyon sötét) használata	(1)
csordultig az ég sűrű sötétel.	terjedelem	(1)
Oly feketén teli még, szinte lecseppen.	helyesírás	(2)
Roppan a jégen a hajnal lépte a szürke hidegben.	(legfeljebb 3 központozási hiba vagy egy súlyos hiba (pl.: egybeírás/különírás) esetén 1 pontot adunk, ennél több hiba esetén nem kapott pontot a versenyző)	

15. feladat

(5 pont)

Képzelve el, hogy Ön a Versenyrádió hírszerkesztő bemondója! Készítsen Radnóti Miklós Február című verse alapján egy 10–15 szavas időjárás-jelentést!

A műfajnak megfelelő fogalmazás (tömör, figyelemkeltő, szakszerű)

Tényhűség

Terjedelem

Nyelvhelyesség

(2)

(1)

(1)

(1)

Február

Újra lebeg, majd letelepszik a földre,
végül elolvad a hó,
csordul, utat váj.
Mevillan a nap. Mevillan az ég.
Mevillan a nap, hunyorint.
S íme fehér hangján
rábéget a nyáj odakint,
tollát rázza felé s cserren már a veréb.

